

СВІТЛЯЦЯ

ДОДАТОК ДО ГАЗЕТИ "НОВИНИ АКАДЕМІСТІВ"

№1 2004 (5)

для студентів ДОНБАСУ

Шановні студенти!

У цьому випуску пропонуємо доповнити Ваші знання про рідний край.

ДОНБАС

У 1869 р. на місці сучасного Донецька при металургійному заводі англійського підприємця Дж. Юза було засноване селище Юзівка, яке швидко перетворилося на значне промислове місто.

За стародавніх часів сучасна Донеччина називалася Диким Полем, або Половецьким Полем. На широких степових розгонах від Азовського моря до Сіверського Дінця і від річки Самари до самого Дону, де могла б розміститись не одна європейська держава, впродовж багатьох віків точились битви наших предків із загарбниками. Спочатку стародавні русичі, а потім запорізькі козаки боролися рідний край, заселяли велетенські степові простори.

Як відомо, Україна протягом століть мала кілька адміністративно-територіальних поділів, які розмежовували її на паланки, губернії, провінції, повіти, області та райони. Існує і поділ України на основі історико-етнографічних ознак, за якими виділяють Середнє Придніпров'я, Слобожанщину, Південь України, Поділля, Полісся та Карпати. Таке поняття, як Донбас, існує в нашій історичній науці з початку XIX століття. Його походження цілком було пов'язане з геологічною наукою, яка відокремила цей регіон України за своїми власними ознаками. А живий уперше цю назву у 1827 році інженер Є. П. Ковалевський, уклавши геологічну карту Донбасу - земель, які прилягають до басейну річки Дінця. Згодом тут завдяки значним покладам вугілля та інших цінних мінералів утворився потужний промислово-економічний район, який охоплює в основному дві східні області

України - Донецьку та Луганську.

Хоча на картах Донбас і не існує як окрема адміністративно-територіальна одиниця, ця назва міцно прив'язалася до Донеччини і Луганщини.

Донбас - індустріальний регіон, в якому зосереджено 19 галузей промисловості. Наказом Президента України Донбас оголошений вільною економічною зоною. Але Донеччина - ще і науковий центр України. Тут діє 6 інститутів Національної Академії наук України, 26 ВНЗ, з яких 16 - державних.

ДОНЕЦЬК

Донецьк (до 1924 - Юзівка, у 1924-1961 рр. - Сталіно), обласний центр України. Розташований на південному заході Донецького кряжу, у верхів'ях р.Кальміус; 1 млн. 73 тис. мешканців. На території міста збереглися кургани доби неоліту (III тис. до н.е.), в яких виявлено кістки людини, крем'яні знаряддя праці і глиняний посуд, кургани епохи міді-бронзи, кургани із скіфським похованням (IV-III тис. до н.е.), кургани кочівників XI-XIII ст. Заселення території почалося наприкінці XVII ст., коли на правому березі Кальміусу в урочищі Олександрівка осідали зимівниками заможні січовики-запорожці зі своїми сім'ями. Нижче по Кальміусу запорожець Мандрика заснував зимівник - Мандрикине.

КУЛЬТУРНІ ПАМ'ЯТКИ

Ті, хто не бував на Донеччині, при згадуванні про неї малюють в своєму уявленні лише терикони вугільних шахт, труби заводів, що димлять. Це хибне зображення. Звичайно, Донецький край -

індустріальний регіон і науковий центр. Але туристичний образ Донбасу - це відроджена духовність, унікальні пам'ятники історії, це єдина в своєму роді, дика і чаруюча природа.

В Донецькій області розташовано 92 заповідних об'єкти: Український природний степовий заповідник, Національний заповідник "Святі Гори", 43 заказники, 37 пам'яток природи, ботанічний сад, 9 заповідних урочищ.

ДОНЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ХУДОЖНИЙ МУЗЕЙ

Донецький обласний художній музей - один з найбільших музеїв художнього профілю в Україні, культурний осередок міста та області. Музей засновано 23 вересня 1939 року.

Понад 11 тисяч творів живопису, графіки, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва складають зібрання музею.

Експозицію презентують відділи: "Російське та українське мистецтво XVI - початку XX століття", "Вітчизняне мистецтво XX століття", "Українське декоративно-прикладне мистецтво XVIII-XX століття", "Західноєвропейське мистецтво XVII-XIX століття".

СВЯТОГІР'Я

Хтось дуже вдало назвав Святогір'я "Донецькою Швейцарією". Наказом Президента України цей райський куточок шахтарського краю отримав статус Національного заповідника. Святі гори простягнулися уздовж правого берега Сіверського Дінця на 400 км від Ізюма Харківської області до Ростовщини.

Унікальний дубовий гай з його могутніми 250-річними дубами-велетнями. Святогірський монастир - один з найбільших монастирів країни, вмістилище духовного багатства народу.

СЛОВ'ЯНСЬКІ ОЗЕРА

У Слов'янському регіоні розташовані 3 солоні озера карстового походження: Рапне, Слепне, Вейсове. На Слепному та Вейсовому озерах налагоджений добуток солі - всім відомої "Екстри".

СЛОВ'ЯНСЬКИЙ КУРОРТ

Слов'янський курорт, завдяки цілющим грязям озера Рапного, відомий не тільки в Україні, але і далеко за її межами. 1912 року на виставці лікувальних засобів у Бельгії цілющі грязі Рапного відзначені Золотою медаллю.

КАМ'ЯНІ МОГИЛИ

Кам'яні могили - музей просто неба. Ця горна країна розташувалася на висоті 150-200 м над рівнем моря. Альпи в мініатюрі, вік яких півтора мільярди років, альпійські луки, де зустрічаються рідкісні рослини (більше 50 з них внесені в Червону книгу України).

Кам'яні Могили - це також історичний пам'ятник. 1185 р. тут відбулася битва між русичами й татаро-монголами, про що розповідає експозиція невеликого музею.

ХОМУТОВСЬКИЙ СТЕП

Хомутовський степ - неповторний пам'ятник недоторканої природи, заповідні степи давніх скіфів. Цільні землі, більш 500 видів унікальних рослин, живописний простір степів завжди привертала увагу художників і письменників. Результатом подорожі А.П.Чехова цими місцями стала повість "Степ", а відомий кінорежисер Сергій Бондарчук тут зняв однойменний фільм за цією повістю.

ДОНЕЦЬКИЙ БОТАНІЧНИЙ САД

Донецький ботанічний сад заснований у 1964 році. Розташований уздовж Богодухівської балки, площа більш 300 га. У фондах нараховується більше 8 тисяч видів і форм рослин.

ПРЕЛЕСНЕ

Старовинний вітряк, що височить над комплексом, уже сам по собі цікавий експонат. Усередині його не менш цікаві речі. Це - величезне колесо механізму млина, жорна, примітивний сільгоспінвентар, біля якого оригінальна табличка з поясненням: мовляв, цією технікою селяни Слобожанщини вирощували стільки хліба, що вистачало і собі, і на експорт до 57 країн світу.

В архітектурному ансамблі садиби XIX сторіччя - вітряк, хата, комора, кузня, колодязь, вулики. У хаті окрім непоказних меблів є ткацький верстат, прядка, керамічний посуд, одяг. Враження таке, ніби хазяї щойно вийшли.

Нині музей просто неба став гордістю обласного художнього музею та його директора Віктора Михайловича Шитікова. Та й саме село Прелесне дуже цікаве. Долею цього куточка зацікавились представники тих патріотичних сил, у яких слова рідко розходяться з ділом - козаки.

Музей народної архітектури, побуту та дитячої творчості в селі Прелесне Слов'янського району - єдиний в східному регіоні України. Створення музею розпочалося в 1983 році. В ці роки значно виріс інтерес до народної культури, а також прагнення зберегти національну самобутність. Саме такою благородною метою керувався Олександр Іванович Шевченко - краєзнавець, художник, організатор дитячої художньої студії "Синій птах".

Село Прелесне розташоване в мальовничій місцевості Донецького краю. Вдалині видніється овіяна легендами гора Карачун. Навколишні степи та дороги топтали коні скіфів, печенегів, хазар, половців та козацьких загонів. Зовсім недалеко "Донецька Швейцарія" - Святі гори, Свято гірський монастир - край відомий історичними подіями та курортами, з давніх часів приваблював в ці місця письменників, художників та багато простого люду.

Експозиція знайомить з пам'ятниками матеріальної та духовної культури Слобожанщини XIX - початку XX ст.

СПОРТ

В області розвивається 63 види спорту, діє 110 стадіонів, 48 басейнів, 6 легкоатлетичних манежів, 5 палаців спорту, 325 спеціалізовані зали. Відомий спортивний клуб Сергія Бубки, п'ятикратного чемпіона Світу і Європи зі стрибків з жердиною, готує молоду зміну легкоатлетів. У Донецьку щорічно проводиться Міжнародний турнір "Zepter - Зірки жердини". Всесвітньо відома футбольна команда "Шахтар" бере участь у турнірах найвищого світового рангу і завойовує призові місця.

ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ, ЩО:

- вперше на території нашого краю люди з'явилися приблизно 150 тисяч років тому, в епоху середнього палеоліту;
- активне заселення території теперішнього Донбасу почалося в епоху Великого переселення народів. Першими з кочових племен, відомих історикам, були кіммерійці, які прийшли з-за Дону в X ст.;
- золотий шолом було знайдено при розкопках скифського кургану Передерієва Могила біля теперішнього Шахтарська;
- раніше вважалося, що м. Макіївка засноване у 1777 році. Але краєзнавець М. Колодязний довів, що вперше згадується селище Ясинівка у 1690 році;
- під іменною охороною в Донбасі знаходиться 68 видів рослин, 35 з яких занесені у "Червону книгу";
- найбільш характерна риса рельєфу Донбасу - узвишся Донецький кряж;
- найдивніша річка в Україні - Мокра Волноваха - притока Кальміусу. Довжина її - 63 км, площа басейну - 909 км²;
- перший вищий навчальний заклад Донбасу - Донецький національний технічний університет;
- Донецьк - єдине на земній кулі місто, на території якого зосереджено більше 200 шахтних териконів.